

М.В. КОВАЛЬ, асист. Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

В даній статі автор виділяє основні критерії підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні. Зокрема розглядається проблема вибору галузей, розвиток який дасть найбільш позитивний економічний ефект.

In this article the author selects the basic criteria of increasing of competitiveness at international level. The problem of choice of industries, that can be developed, will be give the most positive economic effect in particular examined.

Диверсифікація і глобалізація ринків спонукає до значного посилення зовнішньоекономічних зв'язків країн і є особливістю розвитку сучасної економіки. Аналіз останніх років діяльності України констатує в цілому погіршення економічної ситуації, як на мікро- так і на макро- рівнях. Підтвердженням цього також є результати рейтингу конкурентоспроможності, який складає Всесвітній економічний форум. Так, у глобальному огляді конкурентоспроможності (Global Competitiveness Report) лише за останній 2009 р. Україна опустилася з 72-го на 82-ге місце серед 133 країн світу.

За версією GCR, оцінка конкурентоспроможності формується шляхом синтезу багатьох критеріїв, серед яких, на наш погляд, необхідно виділити найбільш вагомі, що дасть можливість у подальшому з акцентувати на них увагу і таким чином швидше досягнути позитивних зрушень. Такими критеріями ми вважаємо інноваційну і інвестиційну діяльність, так як саме вони у більшості випадків знаходять своє пряме чи посереднє відображення у тих чи інших чинниках загальної конкурентоспроможності. Крім того, виокремлення саме цих категорій пояснюється тим, що економічний розвиток взагалі не можливий без інновацій, адже саме вони призводять до прогресивних змін у виробництві та суспільстві. В свою чергу інноваційна діяльність і економічний розвиток потребують відповідного фінансування, а найбільш популярними інвестиціями – є інвестиції в інновації. Ці дві категорії є тісно пов'язаними і взаємодоповнюючими, вони є елементами єдиної системи і направлені на досягнення єдиної мети.

Розробкою теоретичних проблем економічного розвитку були присвячені роботи багатьох науковців-класиків, серед них: І. Валлерстайн, Є. Домар, Г. Зінгер, Д. Йоргенсон, Х. Лейбенстайн, Р. Лукас, У. Льюїс, К. Маркс, Г. Менкью, Г. Мюрдаль, Р. Нурксе, Р. Солоу, та інші. Безпосередньо проблеми провадження інновацій та інновацій висвітлювали такі вчені: Е. Тоффлер, Й. Шумпетер, Б. Твісс, Ф. Ніксон, Б. Санто та інші.

Суттєвим етапом на шляху до покращення загального економічного становища країни є визначення таких галузей економічної діяльності, які є найбільш привабливими і сприятливими для провадження інноваційної діяльності. Для цього необхідно зважити всі фактичні і потенціальні можливості і ресурси конкретної країни. Здавалося б позитивним зрушенням на державному рівні у цьому напрямку було прийняття Закону «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні». Однак, відповідно до статті 7 даного закону перелік стратегічних пріоритетних напрямків інноваційної діяльності на період до 2013 р. занадто широкий, що не дає можливості ранжовано підійти до вирішення поставленого завдання. Для того щоб все ж таки виділити серед представлених найбільш пріоритетні напрями, необхідно звернутися до елементів методу порівняльного аналізу.

Розглядаючи показник ВВП, який є основним на макроекономічному рівні, бачимо, що більша частина валового внутрішнього продукту виробляється у таких самостійних галузях як: промисловість, торгівля, діяльність транспорту і зв'язку та сільське господарство (рис. 1).

Однак слід відзначити, що для оцінки привабливості тієї чи іншої галузі необхідно розглянути такий критерій як потік прямих зовнішніх інвестицій, що і буде наступним етапом. Необхідно відмітити той факт, що за останні роки саме сільське господарство, перетворилося на одну з найбільш привабливих галузей для інвестування.

Так, наприклад, тільки за 2008 р. в АПК України у фактичних цінах було залучено близько 30,0 млрд. грн. інвестицій в основний капітал. З них 13,1 млрд. грн. вкладено в харчову та переробну промисловість і 16,7 млрд. грн. – у сільське господарство.

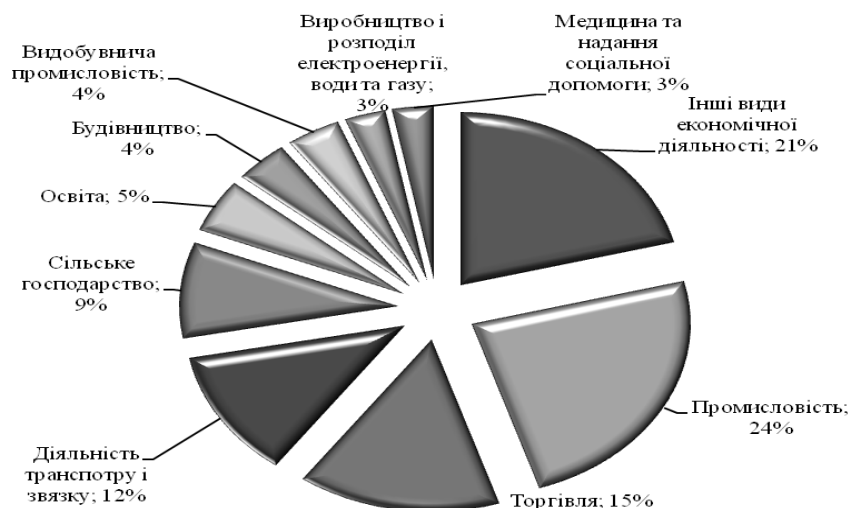

Рис. 1 – Структура ВВП у процентному відношенні, згідно з даними Держкомстату станом на листопад 2009 р.

Взагалі в останні два роки відбулися деякі зміни інвестиційних пріоритетів. Основний приріст інвестицій було спрямовано в сільське господарство, особливо у рослинництво. Станом на 01.07.2009 р., починаючи з 1992 р. в агропромисловий комплекс України було залучено 2628,4 млн.

дол. США прямих іноземних інвестицій (приблизно 7% від загального обсягу іноземних інвестицій), з них 836,3 млн. дол. США у сільське господарство. В порівнянні із 2000 р. обсяги інвестицій в сільське господарство збільшились у 7,5 разів, в той час як у промисловість – лише у 2,6 рази. Основними інвесторами в сільське господарство України є: Кіпр, Великобританія, Данія, США, Швеція, Німеччина, Австрія, Польща, Російська Федерація. Також останнім часом активізується двостороння співпраця в АПК з представниками бізнесу японських та шведських компаній з метою реалізації спільних інвестиційних проектів. Слід зауважити, що більшість представлених країн-інвесторів входять до десятки світових лідерів за визначенням Всесвітнього економічного форуму.

Ще одним беззаперечним фактом на користь сільського господарства є те, що сільськогосподарська діяльність є єдиною, яка у різних своїх проявах, провадиться практично на всій території України. Крім того, як свідчать статистичні дані, сільське населення складає більше третини від загальної кількості населення України, а у сфері сільського господарства працює приблизно 8 % українців. Також слід взяти до уваги унікальне поєднання сприятливих природно-кліматичних умов та геостратегічного положення України.

Аналізуючи показники фактичних порівняльних переваг, найбільш конкурентоздатними на світовому ринку серед продукції сільського господарства є продукція рослинництва. Для України ж зерновий сектор є стратегічною областю економіки країни, яка визначає об'єми, пропозицію та вартість основних видів продовольства для населення країни, здебільшого продуктів переробки зерна та продукції тваринництва; формує вагому долю доходів виробників сільськогосподарської продукції; визначає стан і тенденції розвитку сільських територій, формує валютні доходи держави за рахунок експорту. Рослинництво є джерелом розвитку більшості напрямків АПК. Природно-кліматичні умови і плодотворні землі України, що складають близько 30 % плодючих ґрунтів Європи, сприяють можливості вирощувати всі зернові культури, отримувати високоякісну продукцію для забезпечення внутрішніх потреб та формування висококонкурентного експортного потенціалу.

Беручи до уваги все вище наведене, можемо зробити висновок про те, що сільське господарство для України може бути визначене як стратегічна галузь економічної діяльності країни і як особливо приваблива для провадження інноваційної діяльності. Однак, слід пам'ятати, що інноваційна діяльність у сільському господарстві має певні особливості, пов'язані із його специфікою, а саме: наявністю живих організмів, сезонністю та підвищеними ризиками, тощо. Інноваційний процес у сільському господарстві порівняно з іншими галузями характеризується тривалішими строками розробки й апробації новачій. Наукові дослідження потребують щорічного масштабного фінансування і всебічної державної підтримки. Що стосується державного фінансування, то на жаль воно є незначним. Так у 2009 р. Державним казначейством було виділено Міністерству аграрної політики за рахунок

коштів загального фонду держбюджету 103,7 млн. грн., в тому числі на: селекцію в тваринництві – 5,0 млн. грн.; бюджетну тваринницьку дотацію та державну підтримку виробництва продукції рослинництва – 60 млн. грн.; селекцію в рослинництві – 5,0 млн. грн.; фінансову підтримку фермерських господарств – 3,7 млн. грн.; здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів – 30,0 млн. грн.

Для врегулювання державної підтримки інноваційної діяльності у сільському господарстві на належному рівні, необхідно звернутися до досвіду розвинених країн світу, де така державна підтримка здійснюється через систему економічних механізмів, зокрема податкового і патентного. Наприклад, до основних елементів державної податкової підтримки інноваційної діяльності в зарубіжних країнах належить: відстрочення податкових платежів у разі виникнення додаткових витрат на інноваційні цілі, звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від реалізації інноваційних проектів протягом декількох років; зниження ставок на податок на прибуток з метою спрямування резервних коштів на замовлені державою науково-дослідні розробки; зарахування частини податку з прибутку інноваційної організації на спеціальні рахунки з подальшим використанням на інноваційні цілі, і це далеко не повний перелік.

Отож першочерговим завданням повинно бути визнання сільського господарства доцільною галуззю для провадження інноваційної діяльності на державному рівні. Відповідно до цього, державою повинна надаватися суттєва підтримка і фінансування, з урахування зарубіжного досвіду. Такі дії дадуть можливість значно зміцнити позиції спочатку на внутрішньому продовольчому ринку, що поступово неодмінно відіб'ється на загальноекономічних показниках країни в цілому. Покращення загального економічного становища країни дозволить залучати потужних іноземних інвесторів, що з одного боку буде фактором розширення зовнішньоекономічних зв'язків, а з іншого – дасть можливість направляти частину інвестованих коштів на розвиток інноваційної діяльності.

Список літератури: 1. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2003. – №13. – Ст. 93.; 2. Офіційні дані Державного Комітету статистики України: [електронний ресурс]. – <http://www.ukrstat.gov.ua/>; 3. Результати Всесвітнього економічного форуму у 2009 р.: [електронний ресурс]. – <http://marega.gravred.info.ua>

Надійшла до редколегії 22.10.10